

Vergroting Natuurkwaliteit Landgoed 't Wissel

Datum notitie: 03-01-2012
Opgesteld door: Th. de Jong (Bureau Viridis)
Betreffende: Onderbouwing vergroting natuurkwaliteit 't Wissel

1 Inleiding

Landgoed 't Wissel bestaat voor een groot deel uit bos. De westelijke helft hiervan bestaat uit een ondeskundig open dennenbos. Hier zijn alle grote bomen verwijderd. Wat rest is een kaalslag die langzamerhand weer begroeid raakt met opslag van larix, den en berk.

In het zuidoostelijk deel is in het verleden een bungalow gebouwd. Het is een grillig geheel bestaande uit een hoofdgebouw met talrijke aanbouwtjes, schuren, hokken en afdakjes. Het betreft twee wooneenheden. Bij de bungalow staat een oude grotendeels vervallen caravan. Op enige afstand van de bungalow ligt een voormalig heideterreintje. De weinige heide is op veel plaatsen totaal vergrast met vooral rood zwenkgras en bochtige smeie. Er is veel dode heide aanwezig.

Door een Rododendronaanplant gescheiden van het heideterreintje ligt een kunstmatige vijver met een doorsnede van circa 20 meter. De bodem is afgewerkt met plasticfolie, langs de randen is een brede strook van deze folie zichtbaar. De vijver wordt gevoed met regenwater.

Op het terrein is verder een vervallen tennisbaan aanwezig. Het is een betonbaan met een hoog hekwerk er om heen. Aan de oostkant wordt de baan begrensd door een circa 5 meter hoge zandwal, mogelijk opgeworpen tijdens de aanleg van de baan.

Tussen de tennisbaan en de bungalow is het terrein zeer geaccidenteerd. De heuvels zijn niet van natuurlijk oorsprong, maar opgeworpen met gebroken betonblokken en afgewerkt met grond. Op veel plaatsen zijn deze blokken echter nog duidelijk zichtbaar. Deze helft is in het verleden kennelijk aangelegd volgens de ideeën van filosoof/tuinarchitect Louis Le Roy. Centraal in de ideeën van Le Roy staat dat de mens de natuur niet moet beheersen, maar samen dient te werken met haar groeikracht om zo de hoogste graad van complexiteit te bereiken. Deze complexiteit vereist niet een korte periode, maar een langdu-

rige interactie tussen mens en natuur. In de jaren zestig kreeg de oorspronkelijk uit Amsterdam afkomstige Le Roy van de gemeente Heerenveen een stuk plantsoen aan de Kennedylaan ter beschikking om zijn ideeën over de juiste verhouding tussen mens en natuur in praktijk te brengen. Hij verwerkte hier veel restmateriaal van stratenmakers en bouwde er stapelmuren, zonder gebruik te maken van cement. In de jaren zeventig startte Louis Le Roy zijn Ekokathedraalproject in Mildam. Hij had hier een stuk grond verworven waar hij eerst een aantal bomen plantte. Daarna maakte hij met gemeente Heerenveen de afspraak dat puin van de gemeente op zijn land zou worden gebracht. Zo kwamen tot op de dag van vandaag vele vrachtwagens puin storten op zijn land. Le Roy begon te bouwen. Hij maakte van de stenen, stoepranden, en putten op zijn land muren, torens en platforms, zonder daarbij cement te gebruiken. Hij zette ook planten uit, en gaf aan een bekende toestemming om rotsplanten uit te zetten.

Ook op 't Wissel is, zoals eerder gezegd, veel puin aangebracht, soms los gestort, op andere plaatsen verwerkt tot muurtjes of heuvels langs paden. Deels is het puin is overgroeid met mos of planten en bomen. Op andere plaatsen ligt het in volop in het zicht. In de oostelijke helft van het Landgoed, in de verwilderde tuin, zijn in het verleden coniferen en andere uitheemse struiken aangeplant. De coniferen hebben heden ten dage een lengte van 8 meter of meer bereikt. Ook zijn er veel uitheemse struiken, waaronder veel rododendrons, geplant. De coniferen en uitheemse tuinplanten, tezamen met de stapelmurtjes, heuveltjes van gebroken beton en begroeide puinhopen, maken duidelijk dat hier sprake is van een wilde tuin, en niet van een bos.

In de oostelijke helft hebben ook grote voliëres gestaan. Deze zijn al enige jaren niet meer in gebruik.

Een deel van de volières is deels gesloopt, waarbij het materiaal niet is afgevoerd. Een ander deel van de volières zijn niet gesloopt en zijn nu aan het vervallen. Op een aantal plaatsen liggen asbest golfplaten, sommigen duidelijk zichtbaar, anderen deels overgroeid met mos. Ook is er een stookgat aanwezig. Gezien de resten en nog te verbranden materiaal is er allerlei afval in het gat verbrand. Mogelijk is de bodem hierdoor verontreinigd. Op tal van plaatsen is hout opgetast, wellicht met de bedoeling het ooit als stookhout te gebruiken, wellicht ook als onderdeel van de tuin. Vervallen hokken, schuurtjes en afdakjes maken duidelijk dat er sprake is van een grote mate van verwaarlozing.

Het geheel geeft een zeer rommelige aanblik, veroorzaakt door de zichtbare betonblokken, maar ook door de overal aanwezig rommel. De hoeveelheid puin en opgestapeld hout en de zichtbaarheid ervan was voor ambtenaren van de provincie aanleiding een proces verbaal op te stellen omdat een aantal zaken niet conform wet en regelgeving is.

➤ Conclusie:

- De westelijke helft van 't Wissel is een slecht en ondeskundig onderhouden naaldbos
- De oostelijke helft bestaat uit een 'wilde tuin' met veel puin en gebroken beton, houtafval, rommel etc.
- De begroeiing bestaat uit coniferen, uitheemse struiken, opslag van den, larix en berk.
- In de wilde tuin ligt een voormalig heideterrein-tje en een van plastic folie gemaakte grote vijver.

2 Natuurkwaliteit

De aanwezige natuurwaarden zijn tijdens meerdere onderzoeksronden in 2008 en 2009 in beeld gebracht. (De Jong & Fortuin, 2009). Deze gegevens zijn in 2013 niet meer bruikbaar voor een afweging ten aanzien van de natuurwetgeving, maar zijn wel bruikbaar om de natuurkwaliteit van het landgoed in beeld te brengen. Onderstaand worden de natuurwaarden kort geschetst. Dit geschiedt aan de hand van het voorkomen van beschermde flora en fauna en aan de hand van het voorkomen van soorten van de Rode Lijst van bedreigde en kwetsbare soorten en de provinciale Oranje lijst.

2.1 Planten

Op het landgoed komen geen beschermde plantensoorten voor. Wel komen twee soorten van de Rode

Lijst voor: bosaardbei en stomp fonteinkruid. Bovendien komt de oranje lijstsoort witte klaverzuring voor. Gezien de vindplaats van de bosaardbei, langs de tennisbaan en het hoofdpad, is het zeer waarschijnlijk dat de soort ooit is uitgeplant. Dat zou passen in de ideeën van Le Roy. Witte klaverzuring is een vrij algemeen voorkomende soort van wat zuurdere bossen. De soort komt in de westelijke helft hier en daar voor. Stomp fonteinkruid is een waterplant die in de vijver voorkomt en hier zeer waarschijnlijk is uitgezet.

Het voormalige heideterrein-tje is sterk vergrast en bezit nauwelijks enige ecologische waarde. Overige kenmerkende vegetaties als bijvoorbeeld een weelderig bosbessenondergroei, ontbreekt geheel.

➤ Conclusie

- De waarde van het landgoed voor planten is gering.
- De waarde van het landgoed voor vegetaties is gering.

2.2 Amfibieën

In de vijver planten bruine kikker en gewone pad zich voort. Het gaat daarbij om honderden dieren. Veel van de eieren beschimmelen en sterven af tijdens hun ontwikkeling. Dit wordt waarschijnlijk veroorzaakt door het zure water in de vijver. Bij de vijver komen enkele bastaardkikkers voor. De aangetroffen soorten behoren tot de meest voorkomende amfibieën van Nederland. Ze zijn niet kritisch in de keuze van hun leefgebied. Kritische soorten als kamsalamander of poelkikker komen niet voor. Voor deze soorten ontbreekt het aan geschikt habitat.

➤ Conclusie

- De waarde van het landgoed voor amfibieën is gering.

2.3 Reptielen

Reptielen komen op het landgoed niet voor. Verwacht werd dat de hazelworm en de levendbarende hagedis bij het heide terrein voor zouden komen. Het kleine, voormalige heideterrein-tje is echter te klein en te slecht van kwaliteit voor deze reptielen. Bovendien ontbreken geschikt migratieroutes in de vorm van met heide begroeide bermen. Hierdoor kunnen reptielen het heideterrein ook niet vanuit de omgeving bereiken.

➤ Conclusie

- De waarde van het landgoed voor reptielen is nihil

2.4 Vleermuizen

Met name rond de bungalow, de wilde tuin, langs de oprijlaan en rond de vijver zijn vleermuizen gezien. Het gaat om vijf soorten. De gewone dwergvleermuis komt het meeste voor. Hiervan is ook een verblijfplaats in de bungalow gevonden. Het gaat om een beperkt aantal, dat daar de dag doorbrengt. Van de overige soorten komt met name de rosse vleermuis voor bij het voormalige heideterreintje en in het westelijk deel van het landgoed. Ruige dwergvleermuis, laatvlieger en gewone grootoorvleermuis zijn elk één keer gezien.

De gewone dwergvleermuis is de meest algemene vleermuis van Nederland en komt zeer veel voor in dorpen en steden, rond boerderijen en huizen in het buitengebied en foerageren in een veelheid aan biotopen. De rosse vleermuis is een heel gewone soort in bosgebieden. De drie overige soorten behoren ook tot de meest voorkomende soorten van Nederland. Het voorkomen van deze soorten zegt weinig over de natuurkwaliteit.

Er zijn geen vaste vliegroutes van vleermuizen op het landgoed gevonden.

➤ Conclusie

- Er komen vijf soorten vleermuizen voor.
- Er komen geen bijzondere soorten voor.
- De waarde van het landgoed voor vleermuizen is gemiddeld.
- Er is geen kraamkolonie aanwezig.

2.5 Overige zoogdieren

Andere aangetroffen zoogdieren zijn onder andere mol, konijn, vos en rosse woelmuis. De soorten komen in Nederland zeer veelvuldig voor. Hun aanwezigheid zegt weinig over de natuurkwaliteit van het gebied.

➤ Conclusie

- De aangetroffen grond gebonden zoogdieren komen allen zeer algemeen in Nederland voor. Ze stellen weinig eisen aan hun leefomgeving.
- De waarde van het landgoed voor overige zoogdieren is zeer gering.

2.6 Vogels

De waarde van een landgoed als 't Wissel voor vogels wordt afgemeten aan de soorten en aantallen broedvogels. Doordat in het bos, in de westelijke helft van het landgoed, alle grote bomen zijn verwijderd ontbreken geschikte nestplaatsen voor roofvogels en uilen. De nesten van deze soorten zijn jaarrond be-

schermde. In de oostelijke helft, de verwilderde tuin, komen alleen coniferen als grote bomen voor. Ook hierin komen geen roofvogels of uilen tot broeden.

Op 't Wissel zijn vooral struik- en struweel bewonende soorten aangetroffen. Veel voorkomende soorten zijn roodborst, merel, vink, winterkoning en houtduif. Minder algemeen zijn goudvink, boomklever, groenling, koolmees en pimpelmees. Bij de bungalow komt de staartmees tot broeden.

Het aantal broedvogelsoorten en aantal individuen is voor een landgoed met de grootte van 't Wissel bijzonder laag.

➤ Conclusie

- Op het landgoed komen slechts een beperkt aantal vogelsoorten tot broeden.
- Er zijn geen vogels aangetroffen waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn.
- De waarde van het landgoed voor vogels is gering.

2.7 Overige soortengroepen

Op 't Wissel komen een beperkt aantal algemene vlindersoorten voor. Voor min of meer bijzondere soorten die een grote natuurkwaliteit indiceren ontbreken geschikte leefgebieden. Dat geldt ook voor de sprinkhanen. Er zijn slechts algemeen in Nederland voorkomende soorten vastgesteld.

Bij de vijver komen een gering aantal libellensoorten voor. De meest bijzondere is een zwervend mannetje van de venwitsnuitlibel. De vijver is geen geschikt leefgebied voor deze soort van min of meer zure vennen.

➤ Conclusie

- Er komen op het landgoed geen populaties van bijzondere insecten of andere ongewervelden voor.
- De waarde van het landgoed voor overige soortengroepen is zeer gering.

3 Natuurkwaliteit

De natuurkwaliteit van een terrein is veelal moeilijk te kwantificeren omdat er veel invalshoeken zijn. Sommige terreinen zijn waardevol voor amfibieën, terwijl ze slechts een geringe landschappelijke variatie bezitten en bijvoorbeeld van geen belang zijn voor spinachtigen, vissen of reptielen. Om deze redenen is er voor gekozen de algehele van het landgoed te kwantificeren aan de hand van de aanwezige diverse soortengroepen en soorten, aan de opbouw en van het landgoed, de natuurlijkheid, de variatie aan biotopen, de aanwezigheid van verbindingszones voor dieren,

vliegroutes voor vleermuizen, onderhoud etc. Om de natuurkwaliteit te duiden is in tabel 1 aan elk onderdeel een puntenscore toegekend. Achterliggende gedachte hierbij is dat zeldzame soorten en populaties en weinig voorkomende vegetaties en omstandigheden wat betreft natuurkwaliteit algemeen hoog gewaardeerd worden.

Per onderdeel worden punten toegekend:

- 0 niet aanwezig of geen waarde,
- 1 zeer weinig aanwezig of zeergeringe waarde,
- 2 regelmatig aanwezig of waardevol,
- 3 veel aanwezig of van zeer waardevol.

Uitgaande van een maximaal en minimaal te behalen score is een indeling in vijf categorieën opgesteld. Tabel 1 geeft hier een overzicht van.

Tabel 1 | Categorie-indeling natuurkwaliteit

Punten	categorie	Natuurkwaliteit
1 - 7	1	Zeer gering
8 - 12	2	Matig
13 - 18	3	Gemiddeld
19 - 24	4	Groot
25 - 30	5	Zeer groot

In tabel 2 staan de aan de verschillende onderdelen toegekende score voor landgoed t Wissel. De toegekende score is bepaald aan de hand van de resultaten van het natuuronderzoek (De Jong & Fortuin, 2009).

Uit tabel 2 blijkt dat landgoed 't Wissel een score behaald van 10 punten. Hiermee valt het in categorie 2. De algehele natuurkwaliteit van landgoed 'rt Wissel kan beschouwd worden als matig.

Tabel 2 | Score algehele natuurkwaliteit landgoed 't Wissel

	Geen waarde	Geringe waarde	Waardevol	Zeer waarde- vol	Totaal
Categorie					
Waarde voor planten		1			1
Waarde voor zoogdieren		1			1
Waarde voor vleermuizen			2		2
Waarde voor amfibieën		1			1
Waarde voor reptielen	0				0
Opbouw van het landgoed		1			1
Natuurlijkheid		1			1
Variatie aan biotopen			2		2
Verbinding- of vliegroutes	0				0
Staat van onderhoud		1			1
Totaal					10

4 Vergroting Natuurkwaliteit

Het vergroten van de algehele natuurkwaliteit van een terrein kan op twee manieren bewerkstelligd worden:

- 1 via een aangepast beheer/onderhoud,
- 2 inrichting en aanleg.

Op het landgoed 't Wissel zal op beide manieren de natuurkwaliteit vergroot worden, waarbij vooral aandacht uit zal gaan naar een nieuwe inrichting. Immers, indien alleen het beheer zal worden bijgesteld zullen de effecten gering zijn (er verandert in feite niets wezenlijks) en bovendien pas na verloop van jaren zichtbaar worden. Onderstaand wordt dan ook ingezoomd op een nieuwe inrichting van het landgoed om de natuurkwaliteit te vergroten. Er wordt daarbij aansluiting gezocht bij in de omgeving liggende natuurterreinen. Uitgangspunt hierbij zijn de wezenlijke waarden en kenmerken van het landgoed, de natuurterreinen in de directe omgeving en de bredere omgeving. Hierbij kunnen grofweg twee belangrijke biotopen onderscheiden worden die van wezenlijke waarde zijn:

- 1 bos
- 2 heide.

Voor beide typen worden hieronder voorstellen voor vergroting van de natuurkwaliteit gedaan.

4.1 Bosontwikkeling

Allereerst zal al het pui, asbest, sloophout etc. op een verantwoorde wijze afgevoerd worden. Hierna zal de bodem rond het stookgat gesaneerd worden om bodemvervuiling verder tegen te gaan. Daarna zal de verwilderde tuin en het bosgedeelte opnieuw worden ingericht.

Aan loofbos wordt, ecologisch gezien, algemeen beschouwd als waardevoller dan naaldbos. Loofbossen horen van nature thuis in Nederland, ook op de zandgronden. Naaldbossen, zoals we die kennen van de Utrechtse Heuvelrug, bestaan over het algemeen uit exoten en zijn door de mens aangeplant.

Op het landgoed 't Wissel zijn voor 2008 in opdracht van de vorige eigenaar vrijwel alle grote bomen gerood en afgevoerd. De nu nog aanwezige grote naaldbomen staan met name in het oostelijk deel, de wilde tuin. Hier zullen alle coniferen en andere uitheemse soorten geroid worden. **In de westelijke helft, het bosgedeelte zal veel aanplant van inheems,**

gebiedseigen bomen en struiken zoals zomereik, vuilboom, wilde lijsterbes en beuk. Opslag van vliegdennen wordt verwijderd. Opslag van ruwe berk wordt voorlopig getolereerd maar zal ter zijner tijd worden geroid ten gunste kwalitatief hoger gewaardeerde soorten.

Bij het aanplanten van genoemde soorten zal er voor gewaakt worden dat niet het gehele oppervlakte wordt beplant. Er zullen open plaatsen aanwezig blijven of ontwikkeld worden waar natuurlijke processen, als spontane heideontwikkeling of struiklaagontwikkeling, kunnen plaatsvinden. Op een aantal open plaatsen zal de humusrijke bovenlaag verwijderd worden om heideontwikkeling mogelijk te maken. Open plaatsen zijn bovendien van groot belang voor tal van insecten, waaronder dagvlinders. Ze zijn ook van groot belang voor mieren. Veel soorten bouwen hun nesten op of aan de rand van open plaatsen.

➤ Conclusie

- **Verwijderen coniferen en uitheemse soorten;**
- **Aanplant van inheemse, gebiedseigen bomen en struiken;**
- **Open plaatsen handhaven of creëren;**
- **Plaggen van open plaatsen voor heideontwikkeling**

4.2 Heideontwikkeling, intern

Op het landgoed ligt een klein voormalig heideterreintje. Het terrein is sterk vergrast met hier en daar nog wat oude, armetierige heideplanten. Van het terrein zal de grasvegetatie door middel van plaggen verwijderd worden. Het plaggen zal zodanig diep uitgevoerd worden dat de minerale zandbodem aan de oppervlakte komt. Alleen dit geeft goede mogelijkheden voor de ontwikkeling van heide. De oude planten zullen bij het planten zoveel mogelijk gespaard worden. Hierdoor zal er voldoende gebiedseigen heide zaad aanwezig zijn.

De te handhaven of te creëren open plaatsen in het bos worden eveneens deels tot op het minerale zandbodem om heideontwikkeling mogelijk te maken. Hierdoor ontstaan zowel in de 'wilde' tuin als in het westelijke bosgebied kleine heideterreintjes.

Op het landgoed is een padenstructuur aanwezig. Langs een aantal paden zal een brede open berm gecreëerd worden. Hiertoe zal de houtige begroeiing verwijderd worden of ten minste sterk gedund worden. Hierdoor kan volop licht tot op de bodem toetreden. Door plaatselijk te plaggen ontstaan daar goede uitgangsmogelijkheden voor heideontwikkeling.

ling. Op deze wijze ontstaan bermen met een heidevegetatie of een heischrale graslandvegetatie. Hierdoor ontstaat op het landgoed een samenhangend geheel van grote en kleinere heideveldjes verbonden door brede bermen met heischrale vegetaties waarin aan heide gebonden organismen zich goed kunnen verplaatsen. Kaart 1 geeft een overzicht.

➤ Conclusie

- Het voormalige heideterrein wordt geplagd voor heideontwikkeling.
- Open plaatsen in het bos (zie 4.1) worden deels geplagd voor heideontwikkeling.
- De bermen langs een aantal paden worden vrijgekapt voor ontwikkeling van heide en heischraal grasland.

4.3 Ontwikkelen heidecorridor

De te ontwikkelen heideterreinen op het landgoed staan niet op zich zelf. Onderling zijn ze verbonden door bermen met heischrale vegetaties waardoor een samenhangend geheel ontstaat.

Ten zuiden van het landgoed 't Wissel liggen de heideterreinen van landgoed De Peppelenk. Deze heideterreinen zijn zeer goed ontwikkeld met tal van voor goed ontwikkelde heide kenmerkende soorten, waaronder zandhagedis, en twee zeldzame aan heide gebonden sprinkhanen (zoemertje en schaffertje).

In de notitie Heideherstel van de provincie Utrecht (2004) wordt de Peppelenk niet genoemd. Er worden in die notitie ook geen heide verbindingzones vanuit het noorden naar de Peppelenk voorzien. Achterliggende reden is waarschijnlijk de sterk geïsoleerde ligging van de Peppelenk ten opzichte van meer noordelijk gelegen heides als de Treekerpunt en de Leusderheide.

Als uitvloeisel van de notitie Heideherstel zijn grote delen bos bij de Treekerpunt gekapt om heideontwikkeling mogelijk te maken.

De op 't Wissel te ontwikkelen heideterreinen vormen een steppingstone tussen de Treekerpunt en de Peppelenk. De afstand van de Treekerpunt naar 't Wissel bedraagt twee km, de afstand 't Wissel naar de Peppelenk is 600 meter. Om de functie van steppingstone volwaardig te kunnen dragen is de ontwikkeling van een brede noord – zuid gerichte heide strook noodzakelijk, die verbinding heeft met de heideterreinen op 't Wissel en die op de Peppelenk. Dat is de eerste stap een sterke heidecorridor. Hierna ligt een verbinding met de parkeerplaatsen van het Henschotermeer voor de hand. Rond de parkeerplaatsen is op tal van plaatsen een schrale vegetatie aanwezig die in ieder geval

geschikt is als tijdelijk leefgebied voor aan heide gebonden organismen. Vanaf deze parkeerplaatsen zullen naar het noorden toe dienen bermen van bospaden en wegen als verbindingzone.

Binnen deze oostelijk van de N227 gelegen heidecorridor vervult landgoed 't Wissel een cruciale rol. De ontwikkeling van een noord- zuid verbinding op het landgoed is van groot belang. Deze zone zal langs de uiterste westgrens, over de gehele breedte van het landgoed, ontwikkeld worden. Daar is nu al een breed pad aanwezig met plaatselijk armetierige heidevegetatie. Hier zal door het kappen van bomen een brede berm ontstaan waar het ligt tot op de bodem kan doordringen. Over lengtes van 50 meter wordt om en om de humusrijk boven laag verwijderd tot op het minerale zand. Dit is een goed uitgangspositie voor de ontwikkeling van heide. De niet geplagde delen vormen direct na het kappen van de bomen al een, in ieder geval tijdelijk geschikte doortrek gebied.

Kaart 1 geeft een overzicht van de ligging van de heidecorridor.

4.4 Resultaat ingrepen

Door bovengenoemde ingrepen zal de natuurkwaliteit van het landgoed sterk toenemen. Er zullen tal van heideterreintjes ontstaan die de landschappelijk en ecologische kwaliteit sterk vergroten. Op de heideterreintjes kunnen kritische soorten als hazelworm en zandhagedis (beide strikt beschermd volgens de Flora- en faunawet) zich kunnen vestigen. Daarnaast zullen ook allerlei andere kenmerkende heideorganismen zich kunnen vestigen. Door de aan te leggen heidecorridor kunnen deze zich prima verspreiden. Doordat de heideterreintjes op het landgoed, de heide van de Peppelenk en de verder zuidwaarts gelegen Koeheuvel door de heidecorridor in contact komen met de heideterreinen bij de Treekerpunt en de Leusderheide, ontstaat een samenhangend geheel van heideterreinen en ontstaan metapopulaties van allerlei heide organismen. Hierdoor neemt de uitsterfkans van soorten op allerlei kleine heideterreintjes sterk af, wordt genetische verarming voorkomen en worden nieuwe leefgebieden bevolkt door zeldzame, ecologisch hoog gewaardeerde soorten.

➤ Conclusie

- Aan de westgrens wordt een brede heidecorridor gevormd
- Het landgoed wordt een belangrijk onderdeel van de noord - zuid heidecorridor.
- Tezamen met de heiden op de Peppelenk, Koeheuvel, Treekerpunt en de heidecorridor

ontstaat een samenhangend geheel van kwalitatief goede heideterreinen.

- De oppervlakte leefgebied voor zeldzame heideorganismen wordt sterk vergroot.

Figuur 1: overzicht van de ontwikkeling op 't Wissel

